

R A Z P R A V E — S T U D I E S

Ulrich II. Mariborski

Pečatnik in keramični ovoj z arheološkega
najdišča Piramida nad Mariborom

*Arheološki doprinos k interdisciplinarnemu
vpogledu in analizi teh dveh najdb*

Mojca Jančar,* Mateja Ravnik**

1.01 Izvirni znanstveni članek
UDK 902.2(497.4Maribor), 929.52Mariborski:929.651

Mojca Jančar, Mateja Ravnik: Ulrich II. Mariborski. Pečatnik in keramični ovoj z arheološkega najdišča Piramida nad Mariborom. Arheološki doprinos k interdisciplinarnemu vpogledu in analizi teh dveh najdb. Časopis za zgodovino in narodopisje, Maribor 91=56(2020), 1–2, str. 5–23

Prispevek interdisciplinarno pristopi k obravnavi in analizi redkega lastniškega pečatnika iz 13. stoletja odkritega med arheološkimi izkopavanji na Piramidi nad Mariborom. Povzet je zgodovinski oris gradu Gornji Maribor (*castro Marchburch*) in njegovih ministerialov Mariborskih gospodov ter najdiščne okoliščine pečatnika in razlomljenega keramičnega ovoja z odtisom taistega pečatnika. Ob uporabi novih zgodovinskih virov in razprav je bilo lastništvo pečatnika korigirano in pripisano Ulriku II. Mariborskemu, ki je v virih omenjen med leti 1229 do 1252.

Ključne besede: Piramida, grad Gornji Maribor, Maribor, Marchburch, mariborski ministeriali, Ulrik II., pečatnik, pečaten keramični ovoj, srednji vek

* Mojca Jančar, univ. dipl. arheol., ZVKDS, CPA, Poljanska cesta 40, 1000 Ljubljana, mojca.jancar@zvkd.si

** Mateja Ravnik, univ. dipl. arheol., ZVKDS, OE Celje, Glavni trg 1, 3000 Celje, mateja.ravnik@zvkd.si

1.01 Original Scientific Article

UDC 902.2(497.4Maribor), 929.52Mariborski:929.651

Mojca Jančar, Mateja Ravnik: Ulrich II of Maribor. Seal Matrix and Ceramic Case from the Piramida Archaeologic Site in Maribor. Archaeological Contributions to Interdisciplinary Insight and Analysis of these two Finds. Review for History and Ethnography, Maribor 91=56(2020), 1–2, pp. 5–23

The treatise presents an interdisciplinary approach to the analysis ownership of seal matrix from the 13th century, which was found during archaeological excavations on the Piramida Hill in Maribor. It summarises a historical outline of the castle Upper Maribor (*castro Marchburch*) and its ministeriales, the Lords of Maribor, as well as the circumstances of finding the seal matrix and the broken ceramic case with the imprint of the same seal matrix. Based on researching new historical sources and treatises, the seal matrix's ownership was corrected and attributed to Ulrich II of Maribor, who was mentioned in the sources between 1229 and 1252.

Keywords: Piramida, Upper Maribor Castle, Maribor, Marchburch, Maribor ministeriales, Ulrich II., seal matrix, ceramic case, Middle Ages

Lega mesta Maribora je izjemno zanimiva tako z geomorfološkega kot geografskega vidika, saj je nastalo na stičiču vzhodnih obronkov Centralnih Alp in subpanonskega sveta. Tukaj Kozjak prehaja v Slovenske gorice, obronki Pohorja se spuščajo v nižinski svet rodovitnega Dravskega polja, vanj pa iz ozke Dravske doline priteče gorska reka Drava, ki svojo pot nadaljuje v Panonsko nižino. Takšna lega pogojuje tudi pomen mesta kot križišča poti iz vseh nebesnih smeri, ki jim je pogosto začetke iskati že globoko v prazgodovinskih obdobjih; na eni strani tistih, ki potekajo vzdolž Drave od vzhoda proti zahodu, in na drugi strani tistih, ki vodijo preko dobro prehodnih gričev in nato nižav vzdolž Pohorja od severa proti jugu ali obratno.

Piramida je 386 m visok grič, ki se dviguje nad Mariborom. Njena lega je s strateškega stališča dominantna, saj omogoča pregled nad prostorom Dravskega polja, prehodom čez reko Dravo in potjo proti Koroški na zahodu in Štajersko proti severu in je zato tudi botrovala širokopotezni izgradnji gradu na Piramidi. Kopasta oblika griča je bila verjetno delno umetno prirejena za potrebe izgradnje gradu, ki je s svojo lijakasto obliko zasedel celoten plato griča. Na severni strani, kjer je bil verjetno obrambni jarek, je z manjšo poglobitvijo ločen od drugega, nižjega in manjšega platoja. Tam je Jože Curk¹ predvideval propugnakul, prostostoječi stolp kot dodatno obrambo na najbolj ranljivi in dostopni strani grajskega poslopja (slika 1, 2).

¹ Curk, Grad Gornji Maribor: 247; Curk, Gornji Maribor kulturnozgodovinsko: 100–101; Curk, Gornji Maribor gradbenozgodovinsko: 185–186.

Slika 1: Shematiziran prikaz območja mesta Maribora v srednjem veku
(1: grad Gornji Maribor/današnja Piramida; 2: osrednji trg mesta Maribor; 3: območje srednjeveškega Maribora; 4: trško jedro ob Dravi).
Podlaga: DOF 2014, vir: spletno mesto eVRD; izris: M. Ravnik.

Slika 2: Pogled na grič Piramida z ostanki gradu Gornji Maribor, pogled z na zahodu ležečega Mestnega vrha proti vzhodu. Fotografija: M. Ravnik.

V času 11. in 12. stoletja je bilo širše območje Maribora del Nemškega cesarstva. Potem ko so bili leta 955 Madžari premagani pri Augsburgu, je cesar Oton II leta 976 ustanovil Koroško vojvodino in ob njej venec mejnih grofij (na področju vzhodne Slovenije sta bili to Karantanska in Savinjska marka).² Koroški grof Bernard Spanheimski je skupaj s svojimi brati pridobil del svojih posesti na Koroškem in v širši okolici Maribora in Radgone še pred koncem 11. stoletja iz dediščine po umrlem očetu, posesti v dolini reke Drave med Dravogradom in Mariborom, Slovenj Gradec z okolico, spodnji tok Savinje z Laškim gospostvom in verjetno tudi Kostanjevico na dolenski Krki pa po spopadih z Askvinci, ki jih je leta 1106 uničujoče porazil. Soskrbištvo nad Otokarjem III. pa mu je prineslo tudi odvetništvo nad samostanom St. Lambrecht. V večini virov, ki vsebujejo desetine omemb Bernharda, se razen dveh izjem (trušenjski grof, koroški grof) nikoli ne imenuje po Mariboru, ampak skoraj vedno samo kot grof, *comes*, brez krajevne opredelitve.³ Bernhard se v Podravju tudi nikoli ne pojavlja v vlogi nosilca javne oblasti, ampak ga v ohranjenem gradivu srečujemo zgolj kot pravno osebo.⁴

V prvi polovici 12. stoletja Podravje obvladujeta spanheimsko veleposestvo (okrog Maribora in v severnem delu Slovenskih goric do Radgone) ter salzburški Ptuj (južni del Slovenskih goric do Pesnice na vzhodu), tako da ni bilo veliko prostora za ostale zemljiške posestnike, pa tudi ni bilo potrebe po mejnem grofu kot nosilcu javne oblasti.⁵ Poimenovanje Podravja v prvi polovici 12. stoletja, ki ga šentpavelski pisarji v svojih listinah in noticah običajno imenujejo kar marka (*in marchia*) ali Krajina onkraj gozda (*marchia trans silvam* oz. *marchia Transsilvana*), enkrat Krajina onkraj Drave (*marchia trans fluvium Drawam*) in enkrat pa so zapisali, da gre za posest v Ptujski krajini (*marchia Pitouensis*), kaže na neko zelo ohlapno organizacijo, ki je ni mogoče enačiti z organizacijo mejnih pokrajin, kot jih poznamo v avstrijskem Podonavju, ob srednji Muri pa tudi ob Savi. Marka tako ne pomeni mejne krajine v državnopravnem smislu, ampak ozemlje izven Koroške in hkrati ozemlje na meji.⁶

Ko Bernhard v Mali Aziji leta 1147 umre na križarskem pohodu brez potomstva, njegove posesti deduje Otokar III. Traungavec, nečak po ženini strani.⁷

Vzpon Maribora se je tako očitno začel šele pod Štajerskimi mejnimi grofi, ko so se umirile razmere v Podravju, po katerem so pustošili Madžari še večino prve polovice stoletja. Moč Otokarjev se je z dedovanjem po Bernharžu tako razširila daleč proti jugu in novo pridobljeno področje je bilo treba

² Curk, Grad Gornji Maribor: 241–246.

³ Štih, K predzgodovini Maribora: 249–250.

⁴ Štih, K predzgodovini Maribora: 255.

⁵ Štih, K predzgodovini Maribora: 255.

⁶ Štih, K predzgodovini Maribora: 251, 255.

⁷ Štih, K predzgodovini Maribora: 253–254.

povezati z mejno grofijo ob srednji Muri ter ga vključiti v nastajajočo otokarsko Štajersko. Grad na Piramidi je tako kontroliral najkrajšo in najudobnejšo pot med starimi in novimi posestvi. »Grad v marki« je tako postal središče otokarske uprave v Podravju, ki so jo vodili njihovi ministeriali, pripeljeni iz Traungaua.⁸ Leta 1183 se kot deželnoknežji ministeriali pojavijo tako imenovani Mariborski gospodje, ki grad upravljajo vse do leta 1376. Na to območje jih pripelje Otokar IV. Traungavec in ostanejo dedni grajski upravniki tudi pod Babenberžani, ki grad prevzamejo leta 1192. Babenberžani okoli leta 1200 tudi reorganizirajo gospostvo in ga razdelijo na Spodnji in Zgornji Maribor. Po izumrtju Mariborskih gospodov si lastništvo predajajo številne družine,⁹ njegova vloga pa se je zmanjšala na raven upravnega središča gospostva. Ko so leta 1382 grad prenehali upravljati mariborski gospodje, imamo zanj izpričane tudi prevzeme zaradi neporavnanih dolgov, v zapisih v urbarjih in cenitvah pa vrednost gradu in obseg njegovega gospostva vztrajno padata. Leta 1469 ga zavzame Andreas Baumkircher v fajdi štajerskega plemstva proti cesarju,¹⁰ leta 1481 so ga zavzeli Madžari, leta 1528 je po udaru strele pogorel, 1532 so ga zavzeli Turki in med letoma 1605 do 1611 je bil tu sedež mestne vojaške posadke, ki gradu ni prizanesla. Leta 1784 je bil grad opuščen, gradbene elemente pa so sekundarno uporabili pri gradnji v Mariboru in okolici, grofje Brandisi pa so iz ruševin gradu postavili tudi kamnito piramido, po kateri je hrib, ki je bil nekoč znan kot Grajski hrib (Hausberg, Schlossberg), dobil novo ime. Potem ko je vanjo leta 1821 udarila strela, so na njenem mestu postavili Marijino kapelico.

Izpričana popravila in obnove gradu v letih 1434, 1570, 1612 in 1642 kažejo, da je bil grad kljub zavzetjem in propadanju večkrat renoviran in prezidan¹¹ in ne le občasno vzdrževan, kot to domneva Jože Curk.¹²

Po opustitvi je bilo območje gradu očitno izravnano, saj se na platoju ni ohranilo nič, kar bi kazalo na to, da bi tu stal grad. Viden je bil le vrh vodnjaka/cisterne, na obstoj gradu pa so nakazovali le skopi arhivski viri in upodobitve na grafikah.

Podobo gradu v 17. stoletju nam izpričujejo ohranjene upodobitve, najbolj izpovedne so oljna slika iz leta 1630, risba neznanega avtorja iz 1657 in

⁸ Štih, K predzgodovini Maribora: 253–254.

⁹ Grad je prehajal skozi roke Svibenjskih, Hauga Devinskega, Walseejev, Grabenskih, Zwickcklov, Stadlerjev, Welzerjev, zasedla ga je vojaška oz. mestna posadka, nato Racknitzerji, Stübichi, Khissli so ga združili s spodnjim gospodstvom, zadnji lastnik pa je bila družina Brandis.

¹⁰ Nem. die Fehde; spopad/privatna vojna kot srednjeveški pravni inštitut.

¹¹ Arheološka izkopavanja v letih 2010 in 2011 so dokumentirala 8 gradbenih posegov (Ravnik, Jančar, Strmčnik Gulič, Marchburch: 329–332).

¹² Curk, Grad Gornji Maribor: 247; Curk, Gornji Maribor gradbeno zgodovinsko: 184.

Vischerjeve grafike iz 1681. Upodobitve so podobne, vse prikazujejo dvonadstropno/trietažno poslopje z oporniki in dvoriščem na južni strani. Grajsko poslopje je sestavljeno iz višjega zahodnega trakta in pravokotno nanj postavljenega južnega trakta, ki sta prekrita z zatrepno streho s frčadami (slika 3).¹³

Slika 3: Vedutna upodobitev gradu Gornji Maribor (Obermarhburg), avtor: G. M. Visser, 1681. Vir: sl.wikipedia.org

Nekateri zgodovinarji¹⁴ izgradnjo gradu na Piramidi postavljajo v začetek 12. stoletja (1106), medtem ko Jože Mlinarič v starejši literaturi¹⁵ njegov začetek postavlja že v 11. stoletje glede na tedanjo politično situacijo, saj je bila po njegovem trdnjava »v Marki« pomembna za gospodarje Dravskega polja in Slovenskih goric ter za prehod preko Drave. Opira se na prvo omembo mariborskega gradu v Deželni knjigi okoli 1147, kjer je Bernard Spanheimski zapustil svojemu dediču in bratrancu, mejnemu grofu Otakarju Traungavcu poleg drugega tudi grad v Mariboru (*hus ze Marpurch*), s tamkajšnjim trgom (*marcht*) in pertinencami (*unt daz dar zugehort*) ter mariborske ministeriale (*die von Marpurch*). Zato Mlinarič ne dvomi, da je takrat mariborska trdnjava že stala, in tudi ne, da so na njej prebivali spanheimski ministeriali Mariborski.¹⁶ Mlinarič ima v svojih kasnejših objavah¹⁷ za graditelja in prvega prebi-

¹³ Curk, Grad Gornji Maribor: 247 – 250; Curk in Premzl, Mariborske vedute: 28, s. 2

¹⁴ Curk, Grad Gornji Maribor: 242; Kos, Vitez in grad: 326; Stopar, Grajske stavbe: 75.

¹⁵ Mlinarič, Maribor do začetka 17. stoletja: 127.

¹⁶ Mlinarič, Maribor do začetka 17. stoletja: 126.

¹⁷ Mlinarič, Oris srednjeveškega Maribora: 344.

valca gradu Gornji Maribor Bernarda Spanheimskega, kar postavi izgradnjo gradu v začetek 12. stoletja.

Zgodovinar Peter Štih se ne strinja tako z datumom kot z ustanoviteljem gradu.¹⁸ Pri svojem mnenju se opira predvsem na dejstvo, da je Deželna knjiga Avstrije in Štajerske (*Landbuch von Österreich und Steier*) nastala na Dunaju med letoma 1276 in 1281 (najverjetneje okrog 1277) in je spadala med ukrepe, s katerimi je Rudolf I. pripravljajl prevzem nekdanjih babenberških dežel, ki so s porazom Otokarja II. Přemysla postale proste. Tako si je že konec leta 1276 uspel pridobiti soglasje državnih knezov in deželnega plemstva Avstrije, da naj bodočemu deželnemu knezu Avstrije pripade vsa nekdanja babenberška posest. Ker pa je ta predlog vseboval tudi klavzulo, da velja to le za tisto posest, ki so si jo Babenberžani pridobili na zakonit in neizpodbiten način, je bilo potrebno dokazati, da so si Babenberžani številna gospodstva, mesta in gradove, ki so se poprej nahajali v plemiški posesti, pridobili zakonito (z nakupom, dedovanjem ali kako drugače). Z Deželno knjigo, ki jo je sestavila posebna »ekspertna« skupina, je Rudolf pridobil »dokaz« o zakonitem izvoru babenberške posesti, ki so ga zahtevali državni knezi in deželno plemstvo. Deželna knjiga tako prinaša celo vrsto netočnih informacij, na podlagi katerih so v zgodovinopisju dolgo časa ponavljale in se ohranjale povsem napačne predstave. Opozarja, da je potrebna velika previdnost pri uporabi njenih podatkov, saj ima zaradi izkrivljanja in ponarejanja podatkov na številnih mestih zelo majhno vrednost kot samostojen zgodovinski vir. Tako je tudi lažje razumeti ozadje, ki je privedlo do zapisa o Mariboru v Deželni kroniki, saj naj bi skupaj z ostalo dediščino po Bernhardu Spaheimskemu prešel na štajerske Otokarje, katerih univerzalni dediči so leta 1192 postali Babenberžani. Deželna knjiga tako s časovno distanco več kot stotridesetih let poroča o dediščini, ki jo je grof Bernhard iz Maribora (*der grave Pernhard von Marpurch*) zapustil svojemu dediču, mejnemu grofu Otokarju III. iz Steyerja.

Da grad ni obstajal pred letom 1150, je mnenje zgodovinarja Toneta Ravnikarja, saj v času predotokarske dobe (pred 1147) ni niti enega viteza, ki bi ga lahko povezali z gradom Maribor oz. sploh ni nobenega indica o obstoju gradu kot takega. Glede na domnevo, da so bili Gundakarji prvi upravljavci gradu, in ker le-ti izhajajo iz štajerske mejnogrofovske ministerialitete, je ta datacija bolj smiselna.¹⁹

Prva zanesljiva omemba gradu kot *castrum Marchburch* je listina štajerskega mejnega grofa Otokarja III. Traungavca iz leta 1164, v kateri na svojem gradu (*in castro Marchburch*) obdaruje šentpavelski samostan, ta pa grofu kot jamstvo izroči v trajno last dve kmetiji pod mariborsko trdnjavo (*sub Castrum*

¹⁸ Štih, K predzgodovini Maribora: 244–260.

¹⁹ Ravnikar, Maribor v 12. stoletju: 11.

Marcburch).²⁰ Ob izdaji te listine naj bi se Otokar v teh krajih nahajal verjetno po nalogu cesarja Friderika I. Barbarosse na diplomatski misiji z nalogo posredovati v notranje madžarskem sporu med Štefanom III. in Štefanom IV.²¹

Vendar ta listina najverjetneje ni najstarejša listina, v kateri se omenja Maribor oziroma plemič, imenovan po Mariboru. Obstajata še dve listini, v katerih so imenovani Mariborčani, toda v obeh manjka točna datacija. Prva listina je bila okvirno datirana med letoma 1159 in 1173, vendar je bolj verjetna datacija med letoma 1164 oz. 1165 in 1173. Druga listina je bila datirana okoli leta 1160, v njej pa je kot priča Hezman iz Maribora, ki pa po imenu sodeč ni pripadnik ministerialne družine, ampak le nekdo iz oboroženega spremstva. Najbrž družina okoli leta 1160 še ni bila razdeljena na wildonsko-riegersburški in mariborski del. Ravnikar meni, da to še ne pomeni nujno, da grad v tem času ni stal, temveč le, da še ni uspelo najti prepričljivega dokaza o njegovem obstoju in da vsi do sedaj predstavljeni podatki kažejo na nastanek gradu okoli leta 1160.²² Tezo, ki nastanek gradu umešča po letu 1147, pa krepi tudi lega gradu in ugotovitev, da je bila njegova glavna vojaško-strateška naloga na eni strani braniti prehod iz Podravja v srednje Pomurje, po drugi strani pa tudi »kraljevo cesto« proti Koroški, ko so v Podravju po tem letu začeli prevladovati štajerski interesi.²³ Ravnikar v Bernhardu Spanheimskem ne prepozna »očeta« Maribora, je pa mnenja, da sta za nastanek gradu in kraja zaslužna dva Otokarja, zadnja predstavnika družine Traungavcev: Otokar III., štajerski mejni grof, ki je dal postaviti grad na Piramidi, in njegov sin, prvi štajerski vojvoda Otokar IV. (I.), ki je spodbudil nastanek nove tržne naselbine ob pomembnem prehodu preko reke Drave.²⁴

Kljub vsemu pa je treba upoštevati, da arheološke najdbe kažejo na poselitev prostora gradu na Piramidi že v prvi polovici 12. stoletja. Moramo pa poudariti, da se datiranje po materialu opira na najdbe, pridobljene med sondiranjem leta 1985²⁵ in na zgolj preliminarne analize najdb, pridobljenih med izkopavanji v letih 2010 in 2011.

Na tem mestu velja omeniti tudi širši kontekst poselitve mariborskega prostora, in sicer, da nekatere najdbe z lokacije Minoritskega samostana datirajo celo v 10. in 11. stoletje, kjer naj bi bila lokacija trškega jedra ob najugodnejšem prehodu čez Dravo.²⁶

²⁰ Mlinarič, *Gradivo I*: 3; Mlinarič, *Maribor do začetka 17. stoletja*: 126–127.

²¹ Ravnikar, *Maribor v 12. stoletju*: 7.

²² Ravnikar, *Maribor v 12. stoletju*: 9–13.

²³ Ravnikar, *Maribor v 12. stoletju*: 27.

²⁴ Ravnikar, *Maribor v 12. stoletju*: 29.

²⁵ Strmčnik Gulič, *Gornji Maribor*: 212.

²⁶ Ustna informacija Miha Murko, univ. dipl. arheol.

Leta 2010 smo v plasti na notranjem dvorišču odkrili verjetno bronast pečatnik, naslednje leto pa nedaleč v stran, v odpadni jami, še keramični ovoj z odtisom najdenega pečatnika. Pečatnik smo takrat z analizo pripisali Ulriku III.²⁷ Mariborskemu.²⁸ Danes zaradi najnovejših genealoških izsledkov in poglobljenih zgodovinskih znanstvenih analiz²⁹ vemo, da je dejansko šlo za Ulrika II. Mariborskega.³⁰

Plemiški ministeriali Otakarjev oz. Traungavcev so bili Gundakarji, ki pa niso bili »enotna« družina, niti niso imeli skupnega prednika. Šlo je preprosto za zlitje različnih ministerialnih družin, ki so preko porok med seboj stopile v sorodstveno zvezo. Preko svojih gospodarjev so si pridobili ozemlja in na novih področjih tvorili nove stranske veje. Tako so bile glavne veje: Starhemberg, Dunkelstein, Stuttern, Strechau, Winklern in Wildon. Pomembna družina na Štajerskem so bili gospodje Wildonski, ki so se povzpeli do dednih štajerskih maršalov in postali celo vodilna družina v osrednjem delu Štajerske. S to vejo Gundakarjev je povezano tudi snovanje nove ministerialne družine gospodov Mariborskih. Prva dva, Riher in Konrad, sta omenjena šele leta 1175. V listini, s katero je Hartnid Riegersburški podaril svoji hčerki, nuni v samostanu Admont, tri hube pri Wildonu, se prvič omeni Riher III. Kot mariborski se prav tako prvič omeni tudi Konrad Mariborski, pri čemer je Konrad omenjen pred Riherjem III. Medtem ko Riherja III. Mariborskega zasledimo v dokumentih zelo pogosto, se Konrad pojavlja le redko. Poudariti pa je treba, da se oba skoraj vedno pojavljata v dokumentih, ki jih je potrjeval Otokar. Za Gundakarje je bilo značilno, da sta se vedno vsaj dva člana družine istočasno imenovala po isti gosposčini, kot je razvidno že pri Riherju in Konradu. Riherjevo mesto je prevzel njegov sin Riher IV, kaže pa, da Konrad Mariborski ni imel moških potomcev, zato je njegovo mesto zavzel Ulrik, sin Henrika Svetomarjetskega, ki ga lahko zasledimo že leta 1185 kot Ulrika Mariborskega.³¹

Tako Henrik predstavlja začetnika gospodov Mariborskih, saj so zaradi izumrtja rodbine drugih dveh »kandidatov«, Maribor popolnoma prevzeli v svoje roke potomci Henrika. Ti so še vedno bili deželno knežji ministeriali, nastavljeni na deželno knežji posesti. Henrik je bil poročen s Kunigundo, ki se kot Mariborska v virih prvič omenja leta 1210, ko je opravila daritev Šentpavlu. Zapis kaže, da je bil takrat njen mož Henrik že pokojen (nazadnje

²⁷ Kos, Vitez in grad: 330, genealoška preglednica 60.

²⁸ Pečatnik je analiziral dr. Ludwig Freidinger iz Gradca po posredovanju Štajerskega deželnega arhiva v Gradcu.

²⁹ Na tem mestu bi se radi zahvalili doc. dr. Antonu Ravnikarju za posredovanje in pomoč ter doc. dr. Martinu Beletu, ki nama je dovolil vpogled v njegovo takrat še neobjavljeno razpravo.

³⁰ Bele, Viltuška veja: 15.

³¹ Lamprecht, Izvor Mariborskih: 11–15.

omenjen 1196). Potrjeno sta imela tri sinove³² in sicer Ulrika Mariborskega, Gotfrieda Mariborskega in Konrada, ki je bil hoško-mariborski župnik. Kot drugi fevdalci tistega časa so gospodje Mariborski ropali in si prisvajali posesti v okolici. Na ta način sta Ulrik in Gotfried med letoma 1193 in 1220 pridobila od šentpavelskega samostana, kot je zapisal njegov opat, vas Prošek, grad Viltuš in novine na hribu poleg gradu. Glede na to, da se Henrik že leta 1190 omenja kot Viltuški, bi lahko predvidevali, da so si Viltuš prisvojili že pred tem letom, verjetno pa ne pred letom 1185. Gospodov Mariborskih, ki so imeli v posesti tudi Viltuš in so se tako imenovali po obeh gosposčinah, na tej točki še ni bilo mogoče ločiti od Viltuških.³³ Verjetno se je rodbina na mariborski in viltuški del razdelila šele v naslednji generaciji. Leta 1209 je Leopold VI. v Mariboru izdajal obnovitveno listino za jurkloštrski samostan. V njegovem spremstvu najdemo Ulrika I. in Gotfrida I., ki pa se ne imenujeta po Mariboru, ampak se nazivata kot Viltuška. Med Leopoldovimi pričami leta 1213 najdemo tudi Ulrika I., vendar spet s pridevkom »Mariborski«.³⁴ Bele meni, da je bila rodbina razdeljena na mariborski in viltuški del že leta 1240, ko se je vojvoda Friderik II. Prepirljivec zadrževal v Mariboru.³⁵ Za Lamprehta pa je ločnica, po kateri lahko začnemo ločevati gospode Mariborske od gospodov Viltuških in voditi le-te kot samostojno družino oz. stransko vejo, listina o ustanovitvi studeniškega ženskega samostana iz leta 1249, kjer so pri pečate-nju nastopili tudi Viltuški.³⁶

Številne listine, ki se nanašajo na Maribor in njegovo okolico, in v katerih so Mariborski nastopali bodisi kot priče bodisi kot zaščitniki, kažejo na njihov velik vpliv. Z geografskega vidika je ta vpliv segal od Dravograda do Ptuja in od Lipnice do Slovenskih Konjic, s tem pa je bil povezan tudi velik ugled družine.³⁷

Mariborski so uporabljali tradicionalna družinska imena, kot so Konrad, Gotfried, Rajker (variacija Riher) in Ulrik. Grb Mariborskih srečamo v dveh oblikah in sicer kot vzpenjajočega se leva ter razcepljen in desno 4-krat deljen ščit. Sodeč po grbu, variacije na motiv vzpenjajočega se leva ali panterja, so se Mariborski razcepili na štiri veje: mariborsko, limbuško, viltuško in lušperško vejo.

³² Starejša mnenja (Pirchegger in Kos) so, da je bil oče Ulrika, Gotfrida in Konrada ter mož Kunigunde Konrad I. in ne Henrik. Bele, Viltuška veja: 8, op. 24.

³³ Lampreht, Izvor Mariborskih: 16–19.

³⁴ Bele, Viltuška veja: 9.

³⁵ Bele, Viltuška veja: 9.

³⁶ Lampreht, Izvor Mariborskih: 19–20.

³⁷ Lampreht, Izvor Mariborskih: 19.

V začetku 14. stoletja so začele izumirati stranske veje in njihovo posest je združeval Gotfried IV., ki ga listine omenjajo med letoma 1301 in 1339.³⁸ Ko je leta 1376 kot zadnji moški član mariborske veje Gotfrid V. umrl, sta grad in gospostvo pripadla deželnemu knezu, vojvodi Leopoldu III. Ta ga je že leta 1379 prepustil predzadnjemu kranjskemu Svibenčanu (Viljemu V.), ki je zaradi zadolženosti izgubil grad Svibno. Toda pravno in formalno je bilo mogoče gospostvo Maribor podeliti Svibenskemu šele leta 1382, po smrti Gotfridove hčere Margarete, ki je bila legalna dedinja in je do tedaj živela na domačem gradu.³⁹

Ulrik II. se prvič omenja kot sin Kunigunde in brat Gotfrida leta 1229.⁴⁰ V tej listini Kunigunda s sinovi Konradom, Ulrikom in Gotfridom podeli žički kartuziji kot povračilo škode dve kmetiji pri Starih konjicah (*Antiquum Conowitz*).⁴¹ Leta 1240, ko je bil vojvoda Friderik Babenberški v Mariboru in je obljubil varstvo samostanu v Garstnu, je bil med zbrano množico plemičev tudi Ulrik II. Mariborski.⁴² Poleti leta 1252 so nekateri štajerski plemiči pomagali Filipu Spanheimskemu (oziroma njegovemu očetu Bernhardu) v boju proti grofom Goriškim. Filip, pripadnik spanheimske dinastije kakor tudi poglavar salzburške nadškofije, je goriško-tirolsko stran presenetil in uničujoče porazil. Za pomoč pri obrambi dežele svojega očeta Bernharda Spanheima in trdnjave Sachsenburg je Filip denarno nagradil Alberta I. Viltuškega in Ulrika II. Mariborskega (*Vlrico filio domini Vlrici de Marchpurch*) s 44 markami srebra dunajske teže. Za denar je jamčil Friderik V. Ptujski, kateremu je Filip zastavil za jamstvo vas Zrkovci v bližini Maribora.⁴³ Kasneje Ulrik II. ni nikjer več omenjen. Brat Gotfrid II. je v 50. letih 13. stoletja celo štajerski deželni sodnik in omenjen v listini, v kateri je Maribor prvič omenjen kot mesto. Njegov brat Ditrik pa je 1253 postal krški škof.⁴⁴

Kot priča je Ulrik II. pečatil le eno znano listino iz leta 1249 skupaj z Gotfridom in Konradom. V njej je Ulrik imenovan *dominus Ulricus*. Ohranil se je le eden pečat od treh.⁴⁵ Kot priča nastopa v dvanajstih do sedaj znanih listinah, dve listini pa se nanašata nanj.

³⁸ Kos, Vitez in grad: 327, 330.

³⁹ Kos, Vitez in grad: 327, 328.

⁴⁰ V tem primeru verjetno gre za Ulrika I. očeta ali strica Ulrika II., saj se njegova mati omenja kot Kunigunda Mariborska. Ime žene Gotfrida I. ali Ulrika I. je neznanka, vendar je ob pogostosti imena Kunigunda možno, da sta imeli mati in žena isto ime.

⁴¹ Mlinarič, Gradivo I: 63.

⁴² Bele, Viltuška veja: 9.

⁴³ Mlinarič, Gradivo I: 81; Bele, Viltuška veja: 10–11.

⁴⁴ Bele, Viltuška veja: 11.

⁴⁵ Mlinarič, Gradivo I: 78.

Pečatnik oz. pečatna matrica je v kovinsko maso reliefno konkavno vrezana oz. vgravirana oblika neke podobe: splošnega znaka, grba in/ali napisa ter ima na drugi strani običajno nekakšno držalo, kot celota pa tvori orodje za odtis pečata. To orodje so v srednjem veku imenovali »tipar«. Z odtisom pečatnika v mehkejšo snov (v mehko kovino, vosek, pečatni vosek in drugo) nastane v njej konveksno-reliefna podoba – pečat. Slovenski izraz za pečat verjetno izhaja iz nemške besede *das Petschaft*.⁴⁶

Katoliški papeži in vzhodnorimski cesarji so svoje dokumente pečatili že vsaj od začetka 6. stoletja naprej. Svoje dokumente so pečatili tudi Langobardi ter zahodnogotski in frankovski kralji. Od 10. do 11. stoletja se je pečenje širilo tudi na prebivalstvo nižjega stanu. V 12. in 13. stoletju pa je bilo pečenje dokumentov razširjeno že na vse stanove tedanje srednjeevropske družbe. Najstarejši pečati v Sloveniji pripadajo srednjeveškim cerkvenim ustanovam in mestom ter so iz prve polovice 12. stoletja (Gornji grad, Žiče in Ptuj). Pri nas se je pečenje bolj uveljavilo šele v 13. stoletju.⁴⁷

V srednjem veku je bila prvotno pravica pečenja svobodna. Če oseba pečata ni premogla ali ji ni bil na voljo, so lahko pečatili tudi s tujimi pečati, s čimer so zagotavljali istovetnost potrdila. Pomembnost pečata kot dokazila istovetnosti s piscem nekega pogosto pravnega dokumenta oz. njegovo pričo, je narekovala, da se pečatna matrica oz. pečatnik po smrti njegovega lastnika uniči, da ne bi prišlo do zlorab, kar je bilo v veljavi predvsem v 13. in 14. stoletju. Že od 13. stoletja naprej pa so imeli v boljših uradih pečatnike različnih velikosti in s tem tudi različnih pomembnosti. Za pomembne dokumente so uporabljali veliki pečat (*sigillum majus*), katerega verodostojnost so pogosto potrdili z manjšim »kontrapečatom«, ki so ga pritisnili na hrbtno stran velikega pečata. Kot potrditev velikih pečatov so dodajali tudi majhne osebne pečate (*signete*), ki so označevale osebno potrditev. Za splošne dokumente, običajne korespondence komercialnega značaja, pa so uporabljali male pečate (*parvum*). Sami pečati so bili predvsem narejeni iz čebeljega voska in barvil. Na Slovenskem so bili do 14. stoletja predvsem v uporabi naravni in nebarvani, pozneje pa zeleno, rdeče ali črno barvani. Ker otrdeli pečati zaradi svoje krhkosti niso bili odporni na poškodbe in deformacije, so jih odtiskovali preko čez vosek položen papir, kasneje pa na čez pergament prepeljane vrvice (volnene, usnjene, konopljne ...). Tako nastali pečati so viseli na dokumentu. Ohranilo se je mnogo dokumentov, ki so pečateni s celo vrsto različnih pečatov, razvrščenih po hierarhični pomembnosti njihovih lastnikov.⁴⁸

⁴⁶ Jurečič, Pečatoslovje: 6, 7.

⁴⁷ Otorepec, Srednjeveški pečati: 7.

⁴⁸ Otorepec, Srednjeveški pečati: 8, 9.

Ločimo lahko 20 različnih pečatnih oblik, med katerimi so bile največkrat uporabljene okrogla, ovalna, vokalno ovalna, ki je bila uporabljena za ženske pečate, ščitna trikotna in oblika polkrožnega ščita. Redkejši so bili pečati drugih oblik, kot so peterokotnik, šesterokotnik, cvetlica. Sfragistika uporablja tudi razne klasifikacije za pečatne podobe. Od 13. stoletja dalje so v vseh stanovih prisotni pečati z grbovno vsebino. Pečatni napisi ali tako imenovane legende so običajno izpisani po obodih pečata, medtem ko so bile pečatne podobe nameščene na sredino pečata. V različnih obdobjih so uporabljali različne stile pisav v legendah, kar nam danes omogoča prepoznavanje časa, v katerega sodi, bodisi matrica bodisi njen pečat. Po 12. stoletju prepoznavamo pisave pečatov za kapitalne in uncialne, po koncu 14. stoletja pa prevladujejo težje berljive minuskulne črke. Z renesanso se pojavijo spet napisi v antičnih majuskulah.⁴⁹

Grb pa ni bil le prepoznaven znak imetnika, pač pa tudi vidno sredstvo za njegovo statusno potrjevanje. Grbi so kot nujni znaki razpoznavanja s šlemom zakritih vitezov, mode in posledično plemiške posebnosti nastajali od druge tretjine 12. stoletja, množično in kot skoraj nespremenljivi dedni znaki pa od konca 12. in v začetku 13. stoletja.⁵⁰

Pečatnik Ulrika II. Mariborskega, ki je bil najden med izkopavanji grajskega dvorišča na Piramidi leta 2010, je bil razlomljen, kar je pričakovano, saj gre za osebni pečatnik iz 13. stoletja. Gre za okrogel pečatnik, ki je v premeru velik 4 cm in ni v celoti ohranjen. Na sprednji strani ima grb in napisno polje, na zadnji pa držalo v obliki predrte ploščice/trna, ki je služil za obešanje pečatnika na verižico in kot držalo za lažje odtiskovanje v vosek. V legendi, ki poteka ob robu pečatnika in obkroža grb, je napis v majuskuli. Napis, ki se začne s simbolom v obliki križca na sredini zgoraj, je speljan med dvema tankima črtama, ki tečeta vzporedno z robom pečata, in se glasi: UL(richi d' Ma)RCHPURCH S(igillum). V pečatnem polju je grb, ki je značilen za rodbino Mariborskih gospodov. Osrednji del pečatne ploskve zajema trikotni ščit, na katerem je upodobljen vzpenjajoči se lev, ki gleda frontalno⁵¹ (slika 4, 5).

⁴⁹ Otorepec, *Srednjeveški pečati*: 8.

⁵⁰ Kos, *Grb in mit*: 287–288.

⁵¹ Heraldika takšnega leva pogosto imenuje tudi leopard ali levji leopard (*gelöwten Leopard* ali *lion-léopardé*). Leopard bi se naj od heraldičnega leva po francoski heraldični interpretaciji razlikoval zgolj po poziciji glave, saj ima lev glavo vedno slikano v profilu z vidnim enim ušesom in očesom, medtem ko jo ima leopard obrnjeno k opazovalcu frontalno in sta vidni obe ušesi in očesi.

Slika 4: Kovinski pečatnik. Fotografija: N. Grum.

Slika 5: Vektoriziran napis na pečatniku, svetle črke rekonstruirane.
Izris: V. Ivanc, M. Ravnik.

Pečati s takšno upodobitvijo (vzpenjajoči se lev na trikotnem ščitu) so značilni za Mariborske gospode, o čemer nam pričajo ohranjeni pečati Ulrika IV. iz Maribora iz leta 1309⁵² ter za njihove sorodnike limbuške⁵³ in viltuške.⁵⁴

⁵² Lamprecht, Viltuški grad: 10, sl. spodaj.

⁵³ Oto iz Limbuša v: Lamprecht, Viltuški grad: 10, sl. zgoraj.

⁵⁴ Henrik II. iz Viltuža v: Lamprecht, Viltuški grad: 11, sl. spodaj.

Keramičen polkrožen predmet, ki je verjetno odlomek nekega večjega ovalnega predmeta, morda tulca oz. ovoja, velikosti 7×10 cm, debeline 1,1 cm, ima na zunanji strani delno ohranjen odtis omenjenega pečatnika. Na odtisu oz. pečatu je delno viden tudi tisti del, ki je manjkal na pečatniku, kar je omogočilo lažjo rekonstrukcijo pečata. Notranja stran keramičnega predmeta je grobo izdelana in vidni so odtisi prstov pod odtisom pečatnika. Menimo, da je ena od možnih interpretacij ohranjenega predmeta, da je del okroglega keramičnega tula/etuija/ovoja, v katerega so spravljali listine. Do sedaj nismo našli nobene primerne analogije za predmet (sl. 6, 7, 8).

Slika 6: Keramični ovoj z dvema pečatoma na zunanji strani. Fotografija: N. Grum.

Slika 7: Detajl bolj ohranjenega pečata na keramičnem ovoju. Fotografija: N. Grum.

Slika 8: Notranja stran keramičnega ovoja s prstnim odtisom pod enim od obeh pečatov. Fotografija: N. Grum.

Pečatnik (in posredno keramičen ovoj) predstavlja prvi materialni vir s pisno omembo imena Marchpurch. Vendar je to omemba gradu (grad v marki / March burg/ Purch) in ne mesta pod njim, ki se prvič v pisnih virih kot *civitatem Marpurg* omeni leta 1254, torej malo po tistem, ko se za Ulrikom II. Mariborskim izgubi vsaka sled in je njegov osebni pečat že bil uničen.

Obsežna arheološka izkopavanja in raziskave, ki so na Piramidi potekale zadnjih 35 let, skupaj s pridobljenim materialnim gradivom, dokumentirano stoječo arhitekturo in arheološkimi konteksti, nudijo možnost interdisciplinarnega proučevanja dela zgodovine Maribora, v kateri je dolga stoletja nad mestom kljuboval grad Gornji Maribor. Najdbi, ki sta bili izpostavljeni v pričujočem prispevku, sta primer, kako nam lahko tudi zgolj dva odkrita predmeta pomagata razumeti zgodovino gradu, nam omogočita pridobiti vpogled v življenje na gradu in življenje ljudi na njem in nenazadnje njegovo/njihovo umestitev v širše zgodovinsko okolje in dogodke v njem. Hkrati pa njuna opredelitev, ki se je med raziskavo spremenila oz. popravila, jasno kaže nujnost interdisciplinarnega pristopa in vključevanja najnovejših rezultatov pri opredeljevanju najdb iz tovrstnih kontekstov.

VIRI IN LITERATURA

Viri

[https://en.wikipedia.org/wiki/Lion_\(heraldry\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Lion_(heraldry)) (18. 8. 2019)

<https://gisportal.gov.si/portal/apps/webappviewer/index.html?id=403a54629867466e940983d70a16ad9e> (22. 8. 2019)

https://sl.wikipedia.org/wiki/Slika:Vischer_-_Topographia_Ducatus_Stiria_-_250_Marburg_-_Obermarburg_-_Gornji.jpg (18. 6. 2014)

<http://www.grboslovje.si/grb.php> (18. 8. 2019)

[https://www.heraldik-wiki.de/wiki/L%C3%B6we_\(Wappentier\)#cite_note-2](https://www.heraldik-wiki.de/wiki/L%C3%B6we_(Wappentier)#cite_note-2) (18. 8. 2019)

<http://www.internationalheraldry.com/#shield> (18. 8. 2019)

Literatura

Martin Bele, Viltuška veja gospodov Mariborskih pred letom 1311. *Kronika: časopis za slovensko krajevno zgodovino* 68, 2020, str. 5–17.

Jože Curk, Grad Gornji Maribor. *Časopis za zgodovino in narodopisje* 58, n.v. 23/2, 1987, str. 241–251.

Jože Curk, Grad Gornji Maribor in njegovo kulturnozgodovinsko sporočilo. *Časopis za zgodovino in narodopisje* 60, n.v. 25/1, 1989, str. 99–108;

Jože Curk, Grad Gornji Maribor in njegovo gradbeno zgodovinsko sporočilo. *Časopis za zgodovino in narodopisje* 63, n.v. 28/1, 1992, str. 182–187.

Jože Curk in Primož Premzl, *Mariborske vedute*, Maribor 2004.

Mira Strmčnik Gulič, Gornji Maribor v luči arheoloških raziskovanj. *Časopis za zgodovino in narodopisje* 63, n.v. 28/1, 1992, str. 200–231.

Valt F. Jurečič, *Pečatoslovje. Sigilografija*. 2007. https://sloveniana.si/wp-content/uploads/2018/11/SIGILOGRAFIJA_040210a-1-1.pdf (30. 6. 2019)

Dušan Kos, Grb in mit, *Zgodovinski časopis* 56/3–4, 2002, 287–326.

Dušan Kos, *Vitez in grad – vloga gradov v življenju plemstva na Kranjskem, slovenskem Štajerskem in slovenskem Koroškem do začetka 15. stoletja*. Založba ZRC, Ljubljana 2005.

Rajmund Lamprecht, Izvor in razvoj gospodov Mariborskih, *Časopis za zgodovino in narodopisje* 86, n.v. 51/2–3, 2015, str. 9–33.

Rajmund Lamprecht, Rajnhold Vavra, Danica Perše, Saša Baranašič In Jožef Urbanič, *Viltuški grad: po poteh plemstva in gospode na Viltušu: pripoved o lastnikih – ustanoviteljih, delu in življenju v gradu in dvorcu Viltuš po znanstvenih in zgodovinskih zapisih ter ustnem izročilu*. Turistično društvo, Selnica ob Dravi, 2017.

Jože Mlinarič, *Gradivo za zgodovino Maribora, zv. I: listine do 1259*. Pokrajinski arhiv Maribor, Maribor 1975.

Jože Mlinarič, Maribor do začetka 17. stoletja, *Kronika: časopis za slovensko krajevno zgodovino* 31, 1983, str. 126–137.

Jože Mlinarič, Historično-topografski oris neposredne okolice srednjeveškega Maribora I., *Časopis za zgodovino in narodopisje* 71, n.v. 36/3, 2000, str. 343–372.

Božo Otorepec, *Srednjeveški pečati in grbi mest in trgov na Slovenskem*. Slovenska matica in ZRC SAZU, Ljubljana 1988.

Mateja Ravnik, Mojca Jančar In Mira Strmčnik Gulič, Marchburch – Upper Maribor castle – Preliminary results of archaeological excavations in 2010 and 2011. *Castrum Bene* 12, 2014, str. 325–337.

Tone Ravnikar, *Maribor v 12. stoletju: 850 let prve omembe Maribora*. Pokrajinski arhiv Maribor, Maribor 2014.

Ivan Stopar, *Grajske stavbe v vzhodni Sloveniji, Območje Maribora in Ptuja*. Ljubljana 1990.

Peter Štih, K predzgodovini mesta Maribor. *Studia Historica Slovenica*, 6/2–3, 2006, str. 243–260.

ULRICH II OF MARIBOR. SEAL MATRIX AND CERAMIC CASE FROM THE PIRAMIDA ARCHAEOLOGIC SITE IN MARIBOR. ARCHAEOLOGICAL CONTRIBUTIONS TO INTERDISCIPLINARY INSIGHT AND ANALYSIS OF THESE TWO FINDS.

Summary

The Upper Maribor Castle (*castro Marchburch*) was first mentioned in written sources in 1164, and it was probably designed as the administrative centre of the then region. Due to the turn of events, it started losing its importance and became just one of the numerous properties, managed by ministeriales. Lords of Maribor managed the Upper Maribor Castle from the second half of the 12th century until the middle of the 14th century. After that, the castle had a lot of owners, until it was abandoned in 1786.

The excavations on Piramida, which lasted from 2010 to 2011, resulted in numerous new findings and answers, but also questions and materials for future discussions. The findings of the seal matrix and broken ceramic case with the imprint of the same seal matrix that was found close by were, at the time of research, significant findings. The broken seal matrix, a rare ownership seal matrix from 13th century, found in Slovenia, was attributed to Ulrich II of Maribor. Ulrich II of Maribor was a ministerialis of the Upper Maribor castle and was mentioned in written sources between 1229 and 1252. The inscription around the coat-of-arms in capital letters reads S(igillum) UL(rischi d' Ma)RCHBURCH, and it is the first written source mentioning the name Marchburch – but in this case, this is the name of the castle and not the city under it. The ceramic case with two imprints of the same seal matrix was probably used for preserving documents.

ULRICH II. VON MARIBOR/MARBURG. DER SIEGELSTEMPEL UND KERAMISCHER BEHÄLTER, GEFUNDEN AUF DER ARCHÄOLOGISCHEN FUNDSTELLE PIRAMIDA IN MARIBOR/MARBURG. ARCHÄOLOGISCHER BEITRAG ZUM INTERDISZIPLINÄREN EINBLICK IN DIESE FUNDE UND DEREN ANALYSE

Zusammenfassung

Das Schloss Ober Marburg (*castro Marchburch*) wurde im Jahr 1164 zum ersten Mal in schriftlichen Quellen niedergeschrieben und war wahrscheinlich als das Verwaltungszentrum der damaligen Region gebaut, verlor aber bald an seiner Macht und wurde schnell

zu einem der Besitzen, die von den Ministerialen verwaltet wurden. Das Obere Marburg wurde von der zweiten Hälfte des 12. Jahrhunderts bis zur Mitte des 14. Jahrhunderts von den Herrschaften von Maribor/Marburg verwaltet. Danach hatte das Schloss viele Eigentümer, bis es 1786 endgültig verlassen blieb.

Die Ausgrabungen auf Piramida in den Jahren 2010 bis 2011 brachten zahlreiche neue Funde und Antworten, aber auch Fragen und Materialien für weitere Diskussionen. Der gefundene Siegelstempel und zerbrochener keramischer Behälter mit dem Abdruck desselben Siegelstempels – der Behälter wurde in der unmittelbaren Nähe des Siegelstempels gefunden – sind die bedeutendsten Funde aus der Zeit der Ausgrabungen. Der zerbrochene Siegelstempel, der Ulrich II. von Maribor/Marburg, einem Ministerial des Schlosses Ober Marburg zugeschrieben wurde, ist ein seltener Siegelstempel aus dem 13. Jahrhundert, der in Slowenien gefunden wurde. Ulrich II. von Maribor/Marburg wurde in den schriftlichen Quellen in der Periode zwischen 1229 und 1252 erwähnt. Die Innschrift rund um den Wappen ist in Blockschrift und lautet S(igillum) UL(rischi d' Ma)RCHBURCH. Sie ist gleichzeitig auch die erste materielle Quelle mit der schriftlichen Erwähnung des Namens Marchburch – wobei es sich hier um die Erwähnung des Schlosses und nicht der Stadt unter dem Schloss handelt. Der keramische Behälter mit zwei Abdrücken desselben Siegelstempels diente wahrscheinlich zur Aufbewahrung wichtiger Dokumente.